

Ce se poate observa pe teren în luna martie – repere

În calendarul roman această lună era numită *martius* și este marcată de echinoxiul de primăvară, la 20 martie, când ziua are o durată egală cu noaptea. La romani zeul războiului se numea *Marte*, lucru care, într-o natură combativă, sugerează că acuma se luptă iarna albă cu soarele roșu, primăvărat. Popular, se cheamă *mărțișor* existând și o variantă mai veche, *germănar*. La țară, pentru prognoza timpului, oamenii fac observații hidrometeore în primele 9 zile ale lunii numite *Babele* și în următoarele 8, cunoscute sub numele de *Moși* sau *Uncheși*.

Ciuperci:

Comestibile: tremurici sau urechiușe (*Tremellodon gelatinosum*), drele (*Auricularia mesenterica*), buretele-de-soc sau urechea-Iudei sau și urechiușe (*Auricularia auricula*), urechea-nucului sau păstrăvul-de-nuc (*Polyporus squamosus*), păstrăvul-de-fag (*Pleurotus ostreatus*), *Hygrophorus marzuolus*, *Clitocybe vermicularis*, bureții-de-prund (*Strobilurus esculentus*), ciuperca-albă, ciuperca-de-bălegar sau ciuperca-de-câmp (*Agaricus campestris*), bureții-de-prun (*Rhodophyllus saundersii* sau *Entoloma hiemale*), pufaiul sau cașul-ciorii (*Lycoperdon perlatum*), *Acetabula vulgaris* sau *Helvella acetabulum*, *Aleuria vesiculosa* sau *Peziza vesiculosa* – după atlasele românești comestibilă, iar după cele franceze și engleze, nu, ceea ce dovedește că nu toți europenii au același tip de stomac –, zbârciog sau ciuciuleți (*Morchella esculenta*)...

Carnet de teren: Urechea-babei, urechea-Iudei, urechiușe, ochiul-caprei sau și pocalul-de-rubin-al-piticilor (*Peziza coccinea* sau *Sarcoscypha coccinea*) de culoare roșu-stacojiu, întâlnită frecvent în pădurile de foioase, toamna, iarna, primăvara, pe fragmentele de lemn putred mai ales de fag, uneori și pe crengile căzute la sol ale altor specii de foioase, prin locuri umede este fără valoare gastronomică din cauza cârnii mult prea elastice (14.03.2017).

Plante:

Frunzele veștede rămase din toamnă în coroanele fagilor, carpenilor, gorunilor și stejărilor cad acuma complet. Din acest motiv uneori *marcescența* este interpretată etimologic după sensurile latine *mars* – martie și *cessatio* – încetare. La începutul lunii demarează diseminarea semințelor aripate de pin-comun (*Pinus sylvestris*), la conurile din anul al treilea și continuă pentru frasin (*Fraxinus excelsior*) și molid (*Picea abies*) – la acesta conurile se deschid pentru a elibera semințele după care, la câteva săptămâni cad la sol cu totul –, curpen (*Clematis vitalba*), iar pe la sfârșitul lunii se termină la speciile de paltin (*Acer pseudoplatanus*), mestecăn (*Betula pendula*), carpen (*Carpinus betulus*), pin-negru-austriac (*Pinus nigra austriaca*). Odată cu circulația sevelor începe să înflorească plopul-tremurător (*Populus tremula*) iar la arinul-negru (*Alnus glutinosa*) și la arinul-alb (*Alnus incana*), înflorirea pornită în februarie, continuă. Pe la mijlocul lunii apar frunzele de mestecăn (*Betula pendula*) și de larice (*Larix decidua*). Mugurii de alun (*Corylus avellana*), verzui, de pe niște lujeri fără frunze, ne dezvăluie stigmatetele roșcate ale florilor femeiești ce așteaptă polenul amentilor bărbătești care au în această lună o culoare galbenă. Din florile mici vor proveni, după fecundare, alunele, fructe foarte căutate de multe animale. Seva mestecănelui (*Betula pendula*), numită și *mustăreață*, urcă în trunchiuri și ramuri, putând fi recoltată dacă se face o gaură într-un arbore adult, la aproximativ 50 de cm deasupra coletului, spre a se consuma apoi ca atare. Mugurii de soc-negru (*Sambucus nigra*) plesnesc. De asemenea, încep să înflorească tisa (*Taxus baccata*), cetina-de-negi (*Juniperus sabina*), arborele-vieții (*Thuja occidentalis* și *orientalis*), tulichina (*Daphne mezereum*), dafinul (*Daphne laureola*) prin județele Mehedinți și Caraș-Severin, vâscul (*Viscum album* cu subspeciile *Viscum album abietum*, *Viscum album austriacum*), merișorul sau cimșirul (*Buxus sempervirens*), ulmul-de-

câmp (*Ulmus minor* sau și *Ulmus campestris*, *Ulmus foliacea*, *Ulmus carpinifolia*), ulmul-de-munte (*Ulmus montana* sau *Ulmus glabra*), velnișul (*Ulmus laevis* sau *Ulmus effusa*), răchita-albă (*Salix elaeagnos* sau *Salix incana*), salcia-brumărie (*Salix daphnoides*), răchita-roșie (*Salix purpurea*), zălogul (*Salix cinerea*), salcia-căprească (*Salix caprea*), mlaja (*Salix viminalis*), *Salix rubra* - un hibrid rezultat din încrucișarea dintre *Salix purpurea* cu *Salix viminalis*, plopul-alb (*Populus alba*), plopul-negru (*Populus nigra*). Pe la sfârșitul lunii martie înfloresc plopul-cenușiu (*Populus × canescens*), plopul-negru-piramidal (*Populus nigra ssp. pyramidalis*). Dacă nu s-a întâmplat în luna februarie, cornul (*Cornus mas*) înflorește acuma. La fel ghimpele (*Ruscus aculeatus*), sâmbovina (*Celtis australis*), rozmarinul (*Rosmarinus officinalis*) – arbust cultivat, palmierul-de-China (*Trachycarpus fortunei* sau *Chamaerops fortunei*) – arbore dioic cultivat în scop ornamental.

Carnet de teren. Parcul dendrologic al Colegiului Silvic Transilvania din Năsăud: Chiparosul-de-California (*Chamaecyparis lawsoniana*) a înflorit cu o săptămână mai devreme față de anii anteriori și de ghidurile dendrologice pe care le utilizăm în teren (24.03.2017).

În principiu în România, și prin reducere la Năsăud, există posibilitatea să găsim înflorite circa 125 de specii de plante în decursul celei de-a treia luni din an, respectiv 4,7 %.

Dintre plantele cu flori albe le regăsim în continuare pe traista-ciobanului (*Capsella bursa-pastoris*), ghiociei (*Galanthus nivalis*) – martie fiind ultima lună, *Galanthus elwesii* sau *Galanthus graecus*, luștele (*Leucojum vernum*), bănuței (*Bellis perennis*) și încep să înflorească găscarița (*Arabis alpina*), cardamine-păroasă (*Cardamine hirsuta*), frăgurelul (*Potentilla micrantha*), pungulița (*Thlaspi perfoliatum* și *Thlaspi alliaceum*), flămânzica (*Erophila verna* și *Erophila praecox*), păștița-albă (*Anemone nemorosa*), cuișorița (*Holosteum umbelatum*), rocoina (*Stellaria media*), *Stellaria pallida*, brebeneii (*Corydalis cava*), saxifraga-tridegetată (*Saxifraga tridactylites*), *Veronica agrestis*, captalanul (*Petasites albus*), viorelele-albe (*Viola alba* și *Viola alba scotophylla*), *Viola tricolor* și *Viola tricolor saxatilis*, struna-cocoșului (*Cerastium semidecandrum*), muma-pădurii (*Lathraea squamaria*)...

Dintre plantele cu flori galbene le regăsim înflorite pe cruciuliță (*Senecio vulgaris*), podbal (*Tussilago farfara*), *Eranthis hyemalis* – cultivată și încep să înflorească ciucușoara (*Alyssum montanum*), calcea-calului (*Caltha palustris*), scânteuța (*Gagea villosa* sau *Gagea arvensis*), narcisele (*Narcissus pseudonarcissus*) – cultivate, gricioreii (*Primula vulgaris* sau *Primula acaulis*), untișorul (*Ranunculus ficaria* sau *Ficaria verna*), ciuboțica-cucului (*Primula elatior*), splina (*Cryosplenium alternifolium*), păștița (*Anemone ranunculoides*), molotrul-pitic (*Trigonella monspeliaca*) viorelele-de-ogoare (*Viola arvensis*), *Viola kitaibeliana*, *Draba aizoides*, *Eranthis hyemalis*, cultivată, pentru care martie reprezintă ultima lună de înflorire.

Plantele cu flori roșii, roze sau purpurii care apar în luna martie sunt măseaua-ciutei (*Erythronium dens-canis*), mierea-ursului (*Pulmonaria officinalis*), cuscrișorul (*Pulmonaria officinalis obscura*), brebeneii (*Corydalis cava*, bis și *Corydalis solida*), muma-pădurii (*Lathraea squamaria*) - bis, urzica-roșie sau țiganca (*Lamium purpureum*), captalanul (*Petasites hybridus*), iar pe spânz (*Helleborus purpurascens*), badan (*Bergenia crassifolia*) și pe bănuței (*Bellis perennis*), bis, îi regăsim înfloriți...

Plantele cu flori albastre, lila sau violet care încep să apară în martie sunt: doritoarea (*Veronica hederifolia*), șopârlița (*Veronica polita* sau *Veronica didyma*), *Veronica triphyllos*, *Veronica filiformis*, *Veronica praecox*, viorelele (*Scilla bifolia*), *Scilla siberica* – cultivată, popâlnicul-iepuresc (*Hepatica nobilis* sau *Anemone hepatica*), ochincelele (*Gentiana verna*), mierea-ursului (*Pulmonaria officinalis*) – bis, *Pulmonaria mollis*, *Pulmonaria montana*, toporașii (*Viola odorata*), tămâioarele (*Viola hirta*), toporașii (*Viola suavis* sau *Viola austriaca* sau și *Viola pontica*), *Viola reichenbachiana* sau *Viola sylvestris*, dediței (*Pulsatilla montana* și *Pulsatilla vulgaris*), *Corydalis intermedia*, porumbeii (*Muscari*

botryoides), *Muscari armeniacum* – în locuri cultivate, nu-mă-uita (*Myosotis stricta*) și regăsim înflorită, în grădini sau evadată de acolo, ventrilica-subțirică (*Veronica persica*)...

Cu flori verzi, brune sau ne semnificative apar poživnicul (*Asarum europaeum*), frăguța (*Adoxa moschatellina*) și *Clypeola jonthlaspi*, la Techerghiol. Dintre graminee și speciile învecinate acestora regăsim hirușorul (*Poa annua*) și apar coada-iepurelui (*Sesleria albicans* sau *Sesleria caerulea* sau și *Sesleria varia*), rogojelul (*Carex caryophyllea*), rogozul (*Carex digitata*), *Carex ericetorum*, *Carex humilis*, eventual *Carex montana*, mălaiul-cucului (*Luzula campestris* și *Luzula pilosa*), breiul, buruiana-câinească sau trepădătoarea (*Mercurialis perennis*), *Montia fontana chondrosperma*, *Montia minor* sau *Montia fontana*...

Carnet de teren: La Năsăud este în floare splinuța (*Chrysosplenium alternifolium*), prin urmare cu o lună mai repede decât normal, dovedind o primăvară timpurie. De asemenea, se pot regăsi în stare înflorită, brândușele-de-primăvară (*Crocus vernus*), brândușele (*Crocus reticulatus*). Prin pajiștile și ogoarele umede încep să răsară indivizii fertili și sterili ai speciei coada-calului (*Equisetum arvense* și *Equisetum telmateia* sau *Equisetum maximum*) și prin spațiile verzi continuă să rămână în floare erica (*Erica carnea* sau *herbacea*). În unele locații erica începe să înflorească doar în luna martie (2014).

Precizare: floarea de narcisă (*Narcissus pseudonarcissus*) degajă un miros dulceag spre piperat, adormitor. În fapt cuvântul grec *narkô*, de unde i se trage numele, atât științific cât și local, înseamnă a adormi.

Alte aspecte: Pe la jumătatea lunii oamenii plantează usturoiul (*Allium sativum*) evitând cu această ocazie solul prea umed.

Plantele vernale, timpurii, suplinesc în martie cu succes lipsa verdețurilor de grădină. Părțile de plante cu posibilități alimentare în această perioadă sunt de la speciile următoare:

Frunzele tinere, proaspete de calcea-calului (*Caltha palustris*), untișor (*Ranunculus ficaria*), mac (*Papaver rhoeas*), urzică-mare (*Urtica dioica*), mesteacăn-pufos (*Betula pubescens carpatica* sau și *Betula alba glutinosa*), piperul-bălții (*Polygonum hydropiper*), dragavei (*Rumex crispus*), micșunele sau toporași (*Viola odorata*), răchită-albă (*Salix alba*), hrean (*Armoracia rusticana*), muștar-negru (*Brasica nigra*), *Cakile maritima euxina* - în Dobrogea, traista-ciobanului (*Capsella bursa-pastoris*), stupitul-cucului (*Cardamine pratensis*), puturoasă (*Diplotaxis erucoides*) – doar în Sulina, hrenoasă (*Lepidium latifolium*), boghiță sau hrean-sălbatic (*Rorippa sylvestris*), strugurii-ursului (*Arctostaphylos uvaursi*), griciorei (*Primula vulgaris* sau *Primula acaulis*), *Sedum reflexum* sau *Sedum rupestre*, păducel sau gherghinar (*Crataegus laevigatus* sau *Crataegus oxyacantha*), crețișoară (*Alchemilla vulgaris*), trifoi-roșu (*Trifolium pratense*), luminiță (*Oenothera biennis*), cebărea (*Sanguisorba minor*), arțar (*Acer platanoides*), măcrișul-iepurelui (*Oxalis acetosella*), morcov-sălbatic (*Daucus carota*), crucea-pământului (*Heracleum sphondylium*), limba-mielului sau otrățel (*Borago officinalis*), plumânărică sau mierea-ursului (*Pulmonaria officinalis*), mătăcină sau roiniță sau și iarba-stupului (*Melissa officinalis*), cătușnică sau iarbă-flocoasă sau și iarba-mâței (*Nepeta cataria*), pătlagină-mare (*Plantago major*), clopoței (*Campanula rapunculus*), cărbuni sau pușca-dracului (*Phyteuma spicatum*), fetica (*Valerianella locusta oleracea*), crestată sau sălățică sau și salata-câinilor (*Aposeris foetida*), răsfug (*Chondrilla juncea*), cicoare (*Cichorium intybus*), gălbenuși (*Crepis capillaris*), *Hypochaeris glabra*, zgrăbunțică sau salata-câinelui sau și iarba-zgaibeii (*Lapsana communis*), capul-călugărului (*Leontodon autumnalis*), salată-de-iarnă sau salsifis (*Scorzonera hispanica*), susai (*Sonchus oleraceus*), păpădie (*Taraxacum officinale*), coada-șoricelului (*Achillea millefolium*), bănuței sau părăluțe (*Bellis perennis*), margaretă (*Leucanthemum vulgare*), lemnul-Maicii-Domnului (*Santolina chamaecyparissus*), armurariu (*Silybum marianum*), podbal sau gălbenele (*Tussilago farfara*), leurdă (*Allium ursinum*)...

Plantele, respectiv **tijele** tinere, **mugurii** sau **turiones** de coada-calului (*Equisetum arvense*), ferigă-de-câmp sau năvalnic (*Pteridium aquilinum*), molid (*Picea abies*), calcea-calului (*Caltha palustris*) – mugurii florali, gușa-porumbelului (*Silene vulgaris*), rocoină (*Stellaria media*), iarbă-sărată sau brâncă (*Salicornia europaea*), ciurlan (*Salsola kali*), troscot-japonez (*Reynoutria japonica*), urda-vacii sau hreniță-surie (*Cardaria draba* sau *Lepidium draba*), arborele-lui-Iuda (*Cercis siliquastrum*) – specie de origine mediteraneană cultivată ornamental, molotru sau săcăre-de-grădină sau și fenicul (*Foeniculum vulgare*), mătăcină sau roiniță sau și iarba-stupului (*Melissa officinalis*), turiță (*Galium apparine*), vinariță (*Galium odoratum*), *Scolymus hispanicus* – în județele din sudul țării, susai (*Sonchus oleraceus*), păpădie (*Taraxacum officinale*), pelinariță sau pelin-negru (*Artemisia vulgaris*), armurariu (*Silybum marianum*), trestie (*Phragmites australis*), papură (*Typha latifolia*), sparanghel sau umbra-iepurelui (*Asparagus officinalis*), ghimpe (*Ruscus aculeatus*) – în sudul și vestul țării, fiind o specie ocrotită, *Smilax aspera* – liană din Dobrogea, fluierătoare sau viță-neagră sau și untul-pământului (*Tamus communis*)...

Rădăcinile (sau după caz, **rizomii**, **tubercuții**, **bulbii**) de ferigă-de-câmp (*Pteridium aquilinum*), răculeț (*Polygonum bistorta*), hrean (*Armoracia rusticana*), *Cakile maritima euxina*, traista-ciobanului (*Capsella bursa-pastoris*), hrenoasă (*Lepidium latifolium*), cernețel sau rădichioară (*Geum urbanum*), coada-racului sau argentină (*Potentilla anserina*), luminiță (*Oenothera biennis*), chimen (*Carum carvi*), rușinea-fetei (*Daucus carota*), scaiul-dracului (*Eryngium campestre*), păstârnac (*Pastinaca sativa*), *Peucedanum ostruthium*, clopoței (*Campanula rapunculus*), cărbuni (*Phyteuma spicatum*), crestată sau sălățică sau și salata-câinilor (*Apoeseris foetida*), cicoare (*Cichorium intybus*), *Scolymus hispanicus* – în Dobrogea și sudul țării, salată-de-iarnă (*Scorzonera hispanica*), păpădie (*Taraxacum officinale*), tâța-caprei (*Tragopogon pratensis*), scaiul-oi (*Arctium lappa*), iarbă-mare (*Inula helenium*), armurariu sau scaiul-Sfintei-Marii (*Silybum marianum*), pir-târâtor (*Elymus repens*), trestie (*Phragmites australis*), papură (*Typha latifolia*), scaiul-gălbinișos sau nilocea sau și crăstăval (*Cirsium oleraceum*), *Allium vineale*...

Seva de arțar (*Acer platanoides*)...

Carnet de teren: Dealul Cărbunariilor, Lușca, 19 °C la orele 11, altitudine 508 m. Identificarea unui *Acer platanoides*, după frunzele căzute la sol, lujeri și scoarță, din aproape în aproape, cu ajutorul ghidurilor tematice. Concluzie: Seva nu circulă vizibil în arbore la luarea probelor, precum la mesteacăn, săptămâna aceasta dar și cea de dinainte (21.03.2017).

Florile de micșunele sau toporași (*Viola odorata*), stupitul-cucului (*Cardamine pratensis*), boghiță sau hrean-sălbatic (*Rorippa sylvestris*), limba-mielului sau otrățel (*Borago officinalis*), plumânărică sau mierea-ursului (*Pulmonaria officinalis*), cătușnică sau iarbă-flocoasă sau și iarba-mâței (*Nepeta cataria*), bănuței sau părăluțe (*Bellis perennis*), podbal sau gălbenele (*Tussilago farfara*)...

Fructele (bacele, conurile, semințele) de ienupăr (*Juniperus communis*) – apreciate de păsări, traista-ciobanului (*Capsella bursa-pastoris*), măceș (*Rosa canina*), arborele-lui-Iuda (*Cercis siliquastrum*)...

Medicinale:

Se pot recolta, în decursul lunii martie, **rădăcini**, iar după caz **rizomi** sau **bulbi** de ferigă (*Dryopteris filix mas*), spânz (*Helleborus purpureus*), rostopască (*Chelidonium majus*), ipcărige (*Gypsophila paniculata*), revent (*Rhum palmatum*), ștevia-stânelor (*Rumex alpinus*), sică (*Limonium gmelini*), urzică (*Urtica dioica*), lemn-dulce (*Glycyrrhiza echinata*)

și *Glycyrrhiza glabra*), osul-iepurelui (*Ononis spinosa*) angelică (*Angelica archangelica*), scaiul-dracului (*Eryngium campestre*), micșunele (*Viola odorata*), nalbă-mare (*Althaea officinalis*), tățăneasă (*Symphytum officinale*), brusture (*Arctium lappa*) – de la plantele de 2 ani, brusture-dulce (*Petasites hybridus*), păpădie (*Taraxacum officinale*), steregoaie (*Veratrum album*), ghiocel (*Galanthus nivalis*), stânjene (*Iris germanica*), stânjene-galben (*Iris pseudocorus*), rodul-pământului (*Arum maculatum*), **muguri** de pe ramurile laterale de pin (*Pinus sylvestris*), jneapăn (*Pinus mugo*), brad (*Abies alba*), arin-negru (*Alnus glutinosa*) arin-alb (*Alnus incana*), plop-negru (*Populus nigra*), **frunze**, **cetină**, **ace** și **ramuri** tinere la pin (*Pinus sylvestris*), brad (*Abies alba*), vâsc (*Viscum album*), iederă (*Hedera helix*), micșunele sau toporași (*Viola odorata*), spanac (*Spinacia oleracea*), mierea-ursului (*Pulmonaria officinalis*), tățăneasă (*Symphytum officinale*), bănuței (*Bellis perennis*), ghiocel (*Galanthus nivalis*), **plante (herba)** de dediței (*Pulsatilla montana* și *Pulsatilla vulgaris*), grâușor (*Ranunculus ficaria*), rostopască (*Chelidonium majus*), mierea-ursului (*Pulmonaria officinalis*) urzică-moartă (*Lamium purpureum*), bănuței (*Bellis perennis*), **flori** de micșunele (*Viola odorata*), podbal (*Tussilago farfara*), ghiocel (*Galanthus nivalis*) **scoartă** de pe **ramuri tinere**, **rădăcini** și **tulpini** de dracilă (*Berberis vulgaris*), arin-negru (*Alnus glutinosa*), arin-alb (*Alnus incana*), ulm-de-câmp (*Ulmus minor*), crușan (*Frangula alnus*), călin (*Viburnum opulus*)...

Alte considerații: La începutul primăverii cea mai răspândită culoare a florilor este albul. Rarele insecte polenizatoare sunt atrase de puternicul contrast dintre flori și frunze. De asemenea, fluturii nocturni le localizează foarte ușor. Florile verzi și cele brune sunt puțin vizibile, de aceea parfumul este principalul lor mijloc de atragere al insectelor. Uneori plantele se bazează pe vânt pentru a-și asigura polenizarea. Florile galbene atrag în mod deosebit insectele polenizatoare deoarece acestea reflectă razele ultraviolete pe care albinele pot să le detecteze foarte bine.

Dintre arborii care înfloresc prin parcuri pot fi amintiți aici chiparosul (*Cupressus sempervirens*) chiparosul-de-baltă (*Taxodium disticum*), ienupărul-de-Virginia (*Juniperus virginiana*), paltinul-argintiu (*Acer saccharinum*), arțarul-american (*Acer negundo*), *Magnolia stellata*. Dacă este cald înfloresc speciile pomicele precum corcodușul (*Prunus cerasifera*), caisul (*Prunus armeniaca* sau *Armeniaca vulgaris*), piersicul (*Prunus persica* sau *Persica vulgaris*), migdalul-amar (*Amygdalus communis* sau *Prunus dulcis*), uneori arbustul forșiția (*Forsythia sp.*). La iederă (*Hedera helix*) continuă maturarea fructelor.

Atunci când gerul surprinde seva brută care urcă prin lemn în vasele conducătoare se produc *gelivurile* sau crăpăturile de ger, pe versanții însoriți, de regulă cei sudici, la altitudini de până la 500 m, la cer (*Quercus cerris*), gârniță (*Quercus frainetto*), stejar (*Quercus robur*), gorun (*Quercus petraea*), ulm-de-câmp (*Ulmus minor*)...

La 15 martie debutează luna pădurii și perioada plantării puietilor de paltin-de-munte (*Acer pseudoplatanus*), frasin (*Fraxinus excelsior*), salcâm (*Robinia pseudoacacia*), gorun (*Quercus petraea*), molid (*Picea abies*), larice (*Larix decidua*). În ultima decadă a lunii vegetația, în mod normal, începe a se dezvolta. Oamenii fac arăturile de primăvară. Acuma se seamănă ovăzul (*Avena sativa*), orzul (*Hordeum vulgare*) și meiul (*Panicum miliaceum*)...

Gasteropode:

Melcii ies din letargia hivernală, se reproduc iar după câteva zile, ori uneori chiar după câteva săptămâni, depun până la vreo 20 de ouă în sol.

Păianjeni:

Puii păianjenului-viespe (*Argiope bruennichi*) ies din ouă dar încă mai stau în coconii cu aspect de balon, spre a fi protejați.

Insecte :

Din Africa și din sudul Europei revine fluturele migrator numit amiralul (*Vanessa atalanta*), care are aripile de culoare cafeniu-închis, ca de catifea. El va depune ouăle pe frunzele de urzică, ce vor constitui o sursă de hrană pentru omizile sale. Femelele de bondar (*Bombus lucorum*) apar din cuibul subteran în care vor da naștere la câteva sute de lucrătoare.

Spre sfârșitul lunii, dacă e cald, intră în activitate furnica neagră (*Lasius nigra*).

Carnet de teren: fluturele-roșu sau urzicarul, atunci când este în stadiul deomidă (*Aglais urticae*) apare cu aripile lui roșii-portocalii și cu pete negre, galbene. Omida este spinoasă și neagră, dezvoltându-se în grupuri, pe urzici. Hibernează în pivnițe și hambare. Observat pe taluzurile din Lușca, pe Valea Seciului, la marginea drumului (21.03.2017).

Pești:

Pe măsura dezghețării apelor, peștii încep să se hrănească din ce în ce mai bine. Crapul (*Cyprinus carpio*) iese din hibernare. Acuma se pescuiesc avatul (*Aspius aspius*), babușca (*Rutilus rutilus*), oblețul (*Alburnus alburnus*), bibanul (*Perca fluviatilis*), roșioara (*Scardinius erythrophthalmus*), scobarul (*Chondrostoma nasus*), somnul (*Silurus glanis*), șalăul (*Sander lucioperca*), văduvița (*Leuciscus idus*) și la mare guvizii (*Gobius cephalarges*). Sunt puțin activi carasul (*Carassius gibelio*), crapul, linul (*Tinca tinca*), plătica (*Abramis brama*), cleanul (*Leuciscus cephalus*), iar mreana (*Barbus barbus*) se prinde în această perioadă mai rar. Continuă perioada de reproducere pentru chișcar-de-râu (*Lampetra fluviatilis*), clean-mic (*Squalius leuciscus* sau *Leuciscus leuciscus*), mihalț (*Lota lota*), zglăvoc sau popete (*Cottus gobio* și *Cottus poecilopus*), păstrăv-curcubeu (*Salmo gairdneri irideus*). De asemenea, începe perioada de împerechere la chișcar-mic (*Lampetra planeri*), lostriță (*Hucho hucho*), țigănuș (*Umbra krameri*), clean-dungat (*Telestes agassizii* sau *Leuciscus souffia*), văduviță (*Idus idus* sau *Leuciscus idus*), scobar sau poduț (*Chondrostoma nasus*), morunaș (*Abramis vimba* sau *Vimba vimba*), zvârlugă (*Cobitis taenia*), pietrar (*Aspro asper* sau *Aspro zingel* și *Aspro streber*), ghidrin (*Gasterosteus aculeatus*), iar spre sfârșitul lunii la știucă (*Esox lucius*).

Amfibieni și reptile :

Broasca-roșie (*Rana temporaria*) iese din hibernare și pornește spre bălțile în care s-a născut. Pe la mijlocul lunii depune acolo până la 3500 de ouă din care vor apărea, spre sfârșitul lunii, mormolocii. Se reproduce și broasca-de-pădure (*Rana dalmatina*). Șopârla-de-apă sau tritonul (*Triturus vulgaris*) se trezește în decursul lunii din amorțire. Ies din hibernare șopârla-de-câmp (*Lacerta agilis*), șarpele-orb sau șopârla-oarbă (*Anguilla fragilis*), șarpele-de-casă (*Natrix natrix*), iar către sfârșitul lunii vipera-cu-corn (*Vipera ammodytes*).

Șopârla-de-ziduri (*Podarcis muralis*) poate depune maximum 10 ouă, tritonul-de-munte (*Triturus alpestris*) 250-500 ouă, broasca-roșie-de-pădure (*Rana dalmatina*) 600-1200 ouă... Bătrânii locuitori ai Văii Someșului spun că Alexie cel Cald, în data de 17 martie, deschide pământul pentru șerpi și că aceștia apar lumii la vedere tocmai din această cauză. Aerul umed, solul reavăn reprezintă condițiile ideale pentru împerechere și depunerea unor fel de larve de către salamandră (*Salamandra salamandra*) în bălțile puțin adânci.

Păsări:

Uliul-păsărar (*Accipiter nisus*): pornește spre nord iar parada nupțială se încheie odată cu împerecherea. Huhurezul-mic (*Strix aluco*): în a doua jumătate a lunii martie femela își alege locul unde va depune ouăle, într-un cuib sumar amenajat pe o înfurcire, înăuntrul unei scorburi sau la sol, într-o vizuină părăsită. Ciocănitoarea-pestriță-mare (*Dendrocopos major*): apărarea teritoriului sporește în intensitate. Masculii se luptă între ei uneori pentru ocuparea unei scorburi folosită pentru adăpost peste noapte. Stăpânul cuibului își deschide aripile și amenință intrusul care se va retrage supus. Gaița (*Garrulus glandarius*): țipetele, urmărirea, desfacerea aripilor anunță începutul reproducerii. Către sfârșitul iernii și începutul primăverii imită frecvent cântecul unor păsări precum uliul-mare (*Buteo buteo*) și încearcă să reproducă diverse sunete pe care ea le aude în pădure sau în preajma acesteia, uneori chiar glasul unor mamifere ca pisica, oaia, câinele etc. În a doua jumătate a lunii depune ouăle în cuiburi. Pițigoiiul-mare (*Parus major*): femela alege unul dintre locurile propuse de mascul pentru construirea cuibului. În timp de femela lucrează în scorbură, de regulă folosind ca bază un cuib vechi, masculul apără teritoriul împotriva intrușilor. Țicleanul (*Sitta europaea*): femela construiește sau repară cuibul situat într-o scorbură de arbore bătrân, căptușește interiorul cu frunze și bucăți de scoarță, muruind, ajustând intrarea cu noroi. Pănțarușul sau ochiuboului (*Troglodytes troglodytes*): masculul produce un cântec limpede, metalic, apărându-și cu tărie teritoriul. Măcăleandrul (*Erithacus rubecula*): perechea ocupă un teritoriu pe care masculul îl apără cu înverșunare, emițând un cântec ascuțit, spre sfârșitul lunii, arătându-și pieptul roșu, luptându-se uneori cu intrușii. Unele exemplare se întorc acuma din Africa de Nord. Femela scoate strigăte ascuțite, asemănătoare cu ale viitorilor ei pui, obligându-l astfel pe mascul să-i procure hrană în timp ce ea construiește cuibul. Mierla (*Turdus merula*): indivizii devin solitari, fiecare mascul cântă pe ramuri, apărând un teritoriu. Oaspeții de iarnă pleacă iar cei de vară sosesc. Acuma se formează perechile. Graurul (*Sturnus vulgaris*): când un stol de păsări se lasă pe un câmp cultivat, câțiva indivizi scurmă solul în căutarea rămelor și insectelor, unii zboară mai departe reîncepând căutările. Stolul se deplasează astfel alternativ. Forfecuța (*Loxia curvirostra*): la ieșirea din găoace puii sunt dungați și n-au ciocul încrucișat iar un cioc drept nu permite extragerea semințelor din conurile de molid. După ce părăsesc cuibul puii mai rămân un timp pe lângă părinții lor care continuă să-i hrănească. Botgrosul (*Coccothraustes coccothraustes*): parade masculilor continuă dar fără succes. Uneori câte un mascul stă nemișcat în poziție aproape verticală, pe cea mai înaltă ramură. Cinteza (*Fringilla coelebs*): perechile s-au format. În timpul paradei nupțiale masculul bate din aripi și își desface coada. Femela deschide aripile în fața lui. Cinteza-de-iarnă (*Fringilla montifringilla*): masculii îmbracă haina de nuntă și se pregătesc ca să plece în nord pentru reproducere. Au capul și spatele frumos, de un negru-albăstriu strălucitor, iar pieptul este de culoare portocalie. Porumbelul-gulerat (*Columba palumbus*): masculul cucerește femela printr-o serie de mișcări ce-i scot în evidență pieptul irizat. Cocoșul-de-munte (*Tetrao urogallus*): cocoșii se întâlnesc pe arena situată într-un luminiș de câteva hectare. Este începutul ceremonialului de reproducere care durează două luni. Masculii se luptă în arenă pentru teritoriu: înaintează amenințător unul spre celălalt scoțând strigăte guturale. Pentru a se evita lupta, de regulă cel mai slab se retrage. Ierunca sau găinușa-de-alun (*Bonasa bonasia*): pornește împerecherea. La apropierea unui rival de teritoriul său masculul se năpustește spre acesta cu moțul ridicat și cu coada rotată, strigând. De cele mai multe ori însă intrusul abandonează locul.¹

Alte aspecte: Începe perioada de reproducere a păsărilor. În pădure se aude strigătul ghionoaiei (*Picus viridis*). Atât masculul cât și femela sapă cu ciocurile lor puternice scorburi de până la 50 de cm în arbori pentru a-și depune în ele ouăle, prin lunile aprilie și mai. În luna martie, înaintea zorilor de zi, masculii de cocoș-de-mesteacăn (*Lyrurus tetrix*) se adună în arenele de luptă situate în pajiștile din poieni. Se poate auzi cântecul metalic al pescărușului-albastru (*Alcedo atthis*) prin care această pasăre controlează un tronson de râu cu lungimea de cca 1 km. În această perioadă își sapă cuibul prin malurile abrupte, de preferință sudice, ale

¹ Cf. Christiane Haguenaer – *Les oiseaux et la forêt*, Delachaux et Niestlé, Paris, 1997

râurilor. Viața din preajma bălților reintră deplin în drepturi. Corcodelul-mare (*Podiceps cristatus*) își caută partenera executând ceremonii, punându-și în valoare penajul. Sturzul-cântător (*Turdus philomelos*) se întoarce din regiunea mediteraneană. Femela clădește un cuib în formă de cupolă pe care-l căptușește cu pământ. Mănâncă melci a căror cochilii le sparge pe o piatră, mereu aceeași, care îi servește drept nicovală. Pitulicea-mică (*Phylloscopus collybita*) migrează spre noi fie din nordul Africii, fie de la sud de Sahara și se aude prin grădini și păduri, unde sare din creangă în creangă. Numele latin *collybita* provine de la cântecul ei specific, amintind de sunetul banilor și se poate traduce prin cuvântul cămătar. Apar porumbelul-de-scorbură (*Columba oenas*), lebăda-de-vară sau lebăda-mută sau și lebăda-cucuiată (*Cygnus olor*), poate să vină găinușa-de-baltă (*Gallinula chloropus*), iar sitarul (*Scolopax rusticola*) continuă străbaterea României pentru a ajunge în nordul Europei. La jumătatea lunii codroșul-de-pădure (*Phoenicurus phoenicurus*) începe călătoria de întoarcere din Africa. Pornesc spre nord, din locurile de iernat, lebăda-de-iarnă sau lebăda-cântătoare (*Cygnus cygnus*), iar spre sfârșitul lunii ferăstrașul-mare (*Mergus merganser*), ferăstrașul-moțat (*Mergus serrator*), ferăstrașul-mic (*Mergus albellus*). Tot către sfârșitul lunii și tot din Africa sosește la noi codobatura-albă (*Motacilla alba*) și mărăcinarul-negru (*Saxicola torquata*), iar din sudul Europei cănărașul (*Serinus serinus*). Continuă să depună ouăle în cuiburi până la începutul lunii corbul (*Corvus corax*) și fac același lucru buha sau bufnița-mare (*Bubo bubo*), iar în jumătatea a doua a lunii șorecarul-comun (*Buteo buteo*). Pornește împerecherea la fazan (*Phasianus colchicus*), în funcție de mersul vremii. Pe la jumătatea lunii martie stârcul-cenușiu (*Ardea cinerea*) își construiește cuibul. Cormoranul-mare (*Phalacrocorax carbo*) urcă pe râurile interioare din sudul țării pentru a cuibări. Brumărița-de-pădure (*Prunella modularis*) trăiește ascunsă în tufișuri. În această lună masculul apare la vedere pentru căutarea partenei. Execută dansuri nuptiale și urmăriri prin aer cu mare lejeritate, acest lucru consolidând cuplurile care se formează. Cantitatea de lumină tot mai multă ajunge la creierul păsărilor prin intermediul ochilor și a nervilor optici activându-le glanda hipofiză care produce un hormon ce stimulează apoi glandele sexuale declanșând astfel comportamentele tipice reproducerii și ale clocirii. Dacă frigul revine brusc, fie cu ninsoare, fie cu temperaturi negative, reapar la vedere, pe lângă drumuri și căi de comunicație, păsări precum: cintezele, măcăleandrii, cintezele-de-iarnă, pițigoii, mierlele, grupurile de vrăbii, iar în luncile râurilor, stolurile de scatii...

Nidificare. Femelele următoarelor specii de păsări pot să depună pontă, uneori unică, după cum urmează: Forfecuța (*Loxia curvirostra*) 3-4 ouă, martie fiind ultima lună în care aceasta clocește. Sturzul-cântător (*Turdus philomelos*), mierla (*Turdus merula*) și sturzul-de-vâsc (*Turdus viscivorus*) 3-5 ouă reprezentând prima pontă. Cioara-neagră (*Corvus corone*) și cioara-grivă (*Corvus cornix*) 4-6 ouă într-un cuib format din ramuri, situat într-un arbore. Corbul (*Corvus corax*) 4-6 ouă în marele cuib format din ramuri, căptușit cu lână și iarbă, într-un arbore înalt sau pe o faleză. Guguștiucul (*Streptopelia decaocto*) 2 ouă, pe o platformă formată din ramuri. Porumbelul-de-scorbură (*Columba oenas*) 2 ouă în scorbura unui arbore. Porumbelul-de-stâncă (*Columba livia*) 2 ouă într-un cuib sumar construit din ramuri. Cicoșul-de-munte (*Tetrao urogallus*) 5-8 ouă într-o scobitură a solului situată la baza unui arbore, căptușită cu ace, iarbă și bețe. Găinușa-de-alun sau ierunca (*Bonasa bonasia*) 7-11 ouă într-un cuib așezat pe sol, format din ierburi și frunze. Prundărașul-de-sărătură (*Charadrius alexandrinus*) 3-4 ouă într-o scobitură în nisip, căptușită cu pietre și resturi de scoici. Sitarul-de-pădure (*Scolopax rusticola*) 4 ouă într-o scobitură de frunze moarte. Stârcul-roșu sau stârcul-purpuriu (*Ardea purpurea*) 4-5 ouă pe o grămadă groasă de trestii sau într-un arbore. Stârcul-cenușiu (*Ardea cinerea*) 4-5 ouă într-un cuib gros din ramuri, situat în vârful unui arbore. Corcodelul-cu-gât-negru (*Podiceps nigricollis*) 3-4 ouă pe o grămadă plutitoare de plante acvatice. Corcodelul-mare (*Podiceps cristatus*) 4-5 ouă într-o grămadă de vegetale. Rața-lingurar (*Anas clypeata*) 8-12 ouă într-o scobitură de teren căptușită cu puf, uneori cu frunză și ierburi în vegetația de lângă apă. Rața-sălbatică-mare (*Anas platyrhynchos*) 9-13

ouă, într-o scobitură de teren căptușită cu puf, uneori într-un tufiș ori arbore. Călfarul-alb (*Tadorna tadorna*) 8-10 ouă într-o scobitură a solului, pe sub tufe de măceș, între baloți de paie sau într-un arbore. Rața-neagră (*Melanitta nigra*) 6-8 ouă într-o scobitură din sol, căptușită cu puf, lângă o apă. Lebăda-de-vară sau lebăda-cucuiată (*Cygnus olor*) 5-8 ouă pe o grămadă mare de vegetale de la marginea apei. Ciuful-de-pădure (*Asio otus*) 3-5 ouă într-un cuib părăsit de cioară sau de veveriță situat într-un arbore sau într-o scobitură de sub o tufă. Vânturelul-roșu (*Falco tinnunculus*) 4-6 ouă pe cornișa unei faleze sau clădiri, într-un cuib abandonat de cioară sau cavitatea unui arbore. Șoimul-călător (*Falco peregrinus*) 2-4 ouă pe cornișa largă a unei faleze sau a unei clădiri. Uliul-păsărar (*Accipiter nisus*) 4-5 ouă pe o platformă din ramuri construită lângă trunchi, pe o ramură. Uliul-găinilor (*Accipiter gentilis*) 2-4 ouă pe o grămadă groasă din rămurele și frunze de pe creanga unui arbore înalt, chiar lângă trunchi. Uliul-mare (*Buteo buteo*) 2-4 ouă într-un cuib făcut din ramuri, într-un arbore sau pe o faleză. Gaia-neagră (*Milvus migrans*) și gaia-roșie sau șorlița (*Milvus milvus*) 2-4 ouă într-un cuib alcătuit din ramuri, pământ și resturi diverse, de pe un arbore. Acvila-de-munte (*Aquila chrysaetos*) 1-3 ouă pe o grămadă mare de ramuri, căptușită cu lână și frunze amplasată pe o cornișă sau un arbore bătrân. Codalbul (*Haliaetus albicila*) 2 ouă pe o grămadă mare de ramuri construită pe o cornișă sau un arbore cu vârful rupt. Stăncuța sau ceuca (*Corvus monedula*) este o pasăre gregară care formează cupluri pe viață cuibărind în turnuri, hornuri părăsite, scorburile din diverși arbori.

Observație: Barza-albă (*Ciconia ciconia*) a sosit în 2013 la cuiburile din Arcalia, județul Bistrița-Năsăud, pe la jumătatea lunii martie, așadar mai devreme decât în anii trecuți. La Mogoșeni în Lunca Someșului Mare au apărut pe la Bunavestire (25 martie 2014).

Carnet de teren. 25.03.2017: Bunavestire sau Blagoveștenia, numită în popor și Ziua Cucului, deoarece acuma, după echinoxul de primăvară, cântecul acestei păsări se aude pentru prima dată. Se pune o întrebare: De ce zboară cucul (*Cuculus canorus*)² mai mult de 8 mii de kilometri spre a-și depune ponta (în medie 9 ouă variat colorate, apropiate identice cu a păsării-gazdă), în Europa temperată și pentru a se reîntoarce în Africa tropicală doar după 3 luni, la solstițiul de vară (este vorba de exemplarele adulte)? Răspuns probabil: În habitatele africane concurența interspecifică este foarte puternică și puii acestei păsări n-ar avea nici o șansă de supraviețuire, pe când în Europa, de unii singuri, domină speciile de păsărele pe care le parazitează la clocire și hrănire. Este o pasăre *poliandru*³, neexistând perechi constante și *eclectă*⁴, în privința mediilor pe care le ocupă. Clocirea durează mai puțin decât la păsările gazdă, deci eclozarea puilor va avea loc mai repede. Altă remarcă: Din cele scrise mai sus rezultă că romanul "*Zbor deasupra unui cuib de cuc*" a lui Ken Kesey, după care s-au turnat filme celebre, are un titlu improbabil pentru simplu fapt că această specie nu-și face cuib.

Se vânează⁵: cioara-grivă (*Corvus corone cornix*), cioara-grivă-sudică (*Corvus corone sardonius*), cioara-de-semănătură (*Corvus frugilegus*), cioara-neagră (*Corvus corone corone*), coțofana (*Pica pica*), stăncuța (*Corvus monedula*) - până la 15 martie.

Mamifere:

Liliacul-de-seară (*Nyctalus noctula*): hibernarea odată terminată merge spre nord, uneori chiar la câteva sute de kilometri, spre a-și petrece vara. Pe traseu se odihnește în adăposturi provizorii, intermediare. Liliacul-urecheat (*Plecotus auritus*): iese de prin peșterile umede slăbit de atâta letargie, caută scorburile arborilor din apropiere și clădirile pentru

² în limba latină *canorus* înseamnă cântător.

³ Cf. Roger Peterson et al. – *Guide des oiseaux de France et d'Europe*, Editions Delachaux et Niestlé, Paris, 1999

⁴ Cf. Lars Svensson – *Le guide ornitho*, Editions Delachaux et Niestlé, Paris, 2010

⁵ Cf. www.vanatoare-vanator.ro

adăpost pe care le părăsește noaptea, atunci când vânează insecte. În timpul zborului aripile lui mari sunt acționate cu putere.

Alte aspecte : Din aproximativ 25 de specii de lilieci, câte sunt prezentate în atlasele zoologice cu referințe la România, vreo 11 ies din grote, peșteri, pivnițe și poduri de clădiri, scorburi de arbori, galerii de mină, crăpături de stânci, ziduri fisurate, cariere părăsite, adică exact locurile unde au stat în hibernare, agățate de pereți și tavane, după cum urmează: pe la începutul lunii martie *Nyctalus leisleri*, pe la jumătatea lunii liliacul-de-baltă (*Myotis dasycneme*), iar pe la sfârșit liliacul-de-apă sau liliacul lui Daubenton (*Myotis daubentoni*), serotinul (*Eptesicus serotinus*). Tot în luna martie iese și liliacul-cu-urechi-de-șoarece sau liliacul-mare (*Myotis myotis*), liliacul-nordic (*Eptesicus nilssoni*), liliacul-cu-urechi-late, cunoscut de asemenea și sub numele de liliacul-mops (*Barbastella barbastellus*), *Plecotus austriacus* și liliacul-cu-aripi-lungi (*Miniopterus schreibersi*).

Începe împerecherea râsul (*Lynx lynx*), viezurele (*Meles meles*), dihorul (*Putorius putorius*)...

Continuă reproducerea pisica-sălbatică (*Felis sylvestris*), șacalul (*Canis aureus*), câinele-enot sau bursucul-cu-barbă (*Nyctereutes procynoides*), vulpea (*Vulpes vulpes*), iepurele-de-câmp (*Lepus europaeus*), iepurele-de-vizuină (*Oryctolagus cuniculus*), veverița (*Sciurus vulgaris*), dihorul-de-stepă (*Mustela eversmani*), nevăstuica (*Mustela nivalis*), hermelina (*Mustela erminea*), nutria (*Myocastor coypus*) – în crescătorii...

Nasc femelele de chițcan-de-grădină (*Crocidura suaveolens*) 6 pui, iepure (*Lepus europaeus*) maximum 4 pui, iepure-de-vizuină (*Oryctolagus cuniculus*) maximum 12 pui, veveriță (*Sciurus vulgaris*) 3-5 pui, șobolan-de-apă sau guzgan-roșu (*Arvicola terrestris*) 4-6 pui, șoarece-de-pădure (*Apodemus sylvaticus*) 4-6 pui, șoarece-de-casă (*Mus domesticus*) 4-8 pui, șobolan-de-casă (*Rattus rattus*) maximum 16 pui, șobolan-cenușiu (*Rattus norvegicus*) maximum 15 pui, lup (*Canis lupus*) 3-6 pui, vulpe (*Vulpes vulpes*) 4-5 pui, dihor-pătat (*Vormela peregusna*) maximum 8 pui, jder-de-piatră (*Martes foina*) 3-4 pui, viezure sau bursuc (*Meles meles*) 2-5 pui, mistreț (*Sus scrofa*) 2-10 pui. De asemenea, încep fătările pisica-sălbatică (*Felis sylvestris*), șacalul (*Canis aureus*), câinele-enot (*Nyctereutes procynoides*) și continuă la muflon (*Ovis musimon*)...

Primii arici (*Erinaceus europaeus*) ies din hibernare. Iepurele-de-vizuină (*Oryctolagus cuniculus*) redevine reproducător prolific. Căpriorul (*Capreolus capreolus*) își freacă de arbuști coarnele, jupuindu-le coaja și lăsând pe ei o dâră de culoare închisă, datorată glandei frontale cu care își marchează teritoriul. De asemenea, el scobește solul cu copitele anterioare. Toate aceste manifestări fac parte dintr-o gamă de comportamente legate de comunicarea socială. Cu această ocazie căpriorul își curăță pielea nouă crescută în această perioadă pe coarne. Le cad coarnele la cerbii cuprinși între vârste de 6 – 7 ani. Șoarecele-de-pădure (*Apodemus sylvaticus*) caută nevertebrate și lujeri, deoarece rezervele de hrană din timpul iernii i s-au epuizat, după care se reproduce. Capra-neagră (*Rupicapra rupicapra*) are blană de culoare negru cenușiu, apoi cenușiu roșcat.

Se vânează⁶: bizamul (*Ondatra zibethica*), câinele-enot (*Nyctereutes procynoides*), dihorul-comun (*Mustela putorius*), hermelina (*Mustela erminea*), jderul-de-copac (*Martes martes*), jderul-de-piatră (*Martes foina*), nevăstuica (*Mustela nivalis*), șacalul (*Canis aureus*), viezurele (*Meles meles*), vulpea (*Vulpes vulpes*), ursul-brun (*Ursus arctos*) - cu începere de la 15 martie, lupul (*Canis lupus*)

Descompunători :

---

⁶ Cf. www.vanatoare-vanator.ro

Râmele (*Lumbricus terrestris*) demarează migrația pe verticală spre suprafața solului, fapt ce produce mare mulțumire mierlelor (*Turdus merula*) și altor câtorva specii de păsări.

Alte aspecte: Oamenii continuă transportul și răspândirea gunoiului de grajd pe câmpuri. Adună tijele de porumb (*Zea mays*) rămase pe ogoare, le ard și răspândesc cenușa.

Fluxul primăvărativ umflă toate țesuturile firii. Prin venele animalelor curge sângele nou, văile se umplu de apă iar seva pulsează deja prin arborii pădurilor și parcurilor. Frunzele și florile străpung solzii mugurilor, însă nu la toate speciile în același timp.

În fiecare săptămână ziua crește la Năsăud (47° 17' N, 24° 24' E) cu 24 de minute, egal repartizate pe cele 7 zile, probabil că din cauza echinoxului. Astfel, în decursul lunii martie ziua câștigă circa o oră și 53 de minute în cele 31 de zile ale intervalului calendaristic, făcând precizarea că în prima și ultima săptămână, incomplete, ziua crește cu 17, respectiv cu 14 minute. În ultima sâmbătă din lună se va face și trecerea la ora de vară (DST).

Concluzie:

Natura se exteriorizează. Plantele și animalele simt că zilele încep să fie mai calde și mai lungi, la noi cu aproximativ 3,5 minute de la o zi la alta, reacționând în consecință: pornirea sevelor, înmugurirea arborilor, masculii păsărilor cântă pentru delimitarea sonoră a teritoriului iar femelele fac ori refac cuiburile. Unele dintre ele, cca 33 de specii, încep să clocească.

Gavrilă Neamț - EUROPEA ROMANIA